

Goedbedoelde, rampzalige tv

Peter Tetteroo: freelance televisiemaker

Het lukt maar niet om gewoon te doen tegen mensen met een handicap. De 'Mis(s) Verkiezing' is een voorlopig dieptepunt.

Missverkiezingen vormen een vrij primitief gegeven. Maar de verkiezing van de 'mooiste, slimste, charmantste en meest betrokken gehandicapte jonge vrouw van Nederland' ging een stap verder. De tv-uitzending, woensdag op Nederland 1, was overgoten met een paternalistische saus. Zelf televisiemaker, keek ik ernaar met plaatsvervangende schaamte. Niet voor de eerste keer.

Steeds vaker bedienen wij ons als omroepen van dit soort emotietelevisie. Wat is er in 's hemelsnaam geworden van ons metier? Kan het nog erger dan deze week op Nederland 1?

Ik viel erin bij de badpakkenronde. Twaalf vrouwen, een paar in een rolstoel, sommigen op krukken, anderen blind – in ieder geval allemaal met een handicap – bewogen zich één voor één over het podium. Je zou op hen dezelfde vooroordelen los kunnen laten als op iedere andere vrouw die meedoet aan een missverkiezing. Waarschijnlijk zitten er deelnemers tussen die inderdaad denken hun lotgenoten een dienst te bewijzen.

Mijn verbijstering betreft de presentatie. Zo willen kinderen nog niet behandeld worden. Presentatoren Lucille Werner (die zelf een handicap heeft) en Jaap Jongbloed (journalist met een lange staat van dienst) lieten zich verleiden tot een denigrerende houding tegenover de vrouwen in de schijnwerpers. Lucille Werner die, met een vette knipoog naar Jaap, zegt dat het moment daar is waar hij zo naar heeft uitgekeken. Jaap, ongelukkig in zijn rol, die met neergeslagen ogen zegt dat hij het héérlijk vindt om zich te verlustigen aan zoveel vrouwelijk schoon, of woorden van gelijke strekking. Ja, dat vinden wij mannen fijn, zo'n badpakkenronde.

Ik moest mijn ogen uitwrijven. Was het misschien de bedoeling om de emancipatie van Nederlanders met een handicap tien stappen terug te zetten?

Het werd nog erger. Al snel bleek dat de premier in de zaal zat. Daar zat hij, op de eerste rij, feestelijk gekleed in black tie.

Even later: Frits Wester, parlementair journalist, die in een vraag-en-antwoord-ronde ging aantonen dat deze dames ook geestelijk heel wat in hun mars hadden. Bij al die momenten zullen kijkers thuis met een handicap in een reflex diezelfde, repeterende vraag hebben gesteld, die vraag die geen antwoord behoeft: zouden ze dit ook doen met iemand die géén handicap heeft?

Frits Wester zat in een buitengewoon moeilijke positie. Op dat moment werd manifest wat er niet deugde aan dit programma: we gaan op televisie proberen aan te tonen dat mensen met een handicap ook mooie, intelligente, 'betrokken' mensen zijn. Eén van de kandidaten richtte zich in de uitzending tot de minister van volksgezondheid. 'Hoe heet hij?', vroeg Wester. Oei. Stilte bij de betrokken candidate. Wester boog zijn hoofd naar het oor van de candidate en fluisterde het antwoord in.

Natuurlijk is het moeilijk om als televisiemaker de juiste toon te vinden waar het gaat om handicaps. Laat ik zeggen dat ik voor Netwerk tien reportages en documentaires heb gemaakt over mensen met een handicap, en me tien keer heb afgevraagd: hoe pak ik dit aan, wat laat ik zien? Beste recept is te beginnen met raad vragen bij de betrokkenen. Zij wilden steeds dat ik in commentaarteksten de juiste formulering hanteerde: niet spreken over gehandicapten, maar mensen met een handicap. Lijkt hetzelfde, maar is voor hen een wezenlijk verschil. Wél ingewikkeld voor programmamakers: wij willen alles zo eenvoudig mogelijk vertellen. En 'mensen met een handicap', is dat niet ook paternalistisch? Nou ja, toch maar doen.

Een individu dat dezelfde behandeling eist als een ander individu staat in zijn recht. Zeker omdat mensen met een handicap voortdurend geconfronteerd worden met hun lot (op zichzelf misschien ook weer een stigmatiserende formulering).

Monique Velzeboer, de shorttrack schaatster die twaalf jaar geleden viel en een dwarslaesie opliep, vertelde dat ze een keer op een verjaardag arriveerde waar toevallig nog een gast was in een rolstoel. Prompt stelde de jarige voor dat Monique naast deze lotgenoot ging zitten, want 'dan hebben jullie iets om over te praten'. Woest was ze.

Els Schmitz, MS-patiënt, nam mij mee uit eten in Kijkduin. Bij binnenkomst keken de obers al over haar rolstoel heen naar mij: waar ik wilde zitten? Confronterend.

Emancipatie van mensen met een handicap is een noodzaak die geen pleidooi behoeft. Typisch zo'n kwestie waar iedereen het over eens is. Maar als het gaat om de toon die je aanslaat kun je ongenadig onderuit gaan, zoals bij de tv-uitzending van woensdag bleek. De Tros heeft waarschijnlijk de beste bedoelingen gehad, ik ben er ook van overtuigd dat Jaap Jongbloed en Lucille Werner het oprecht goed probeerden te

doen. Maar ze hebben jammerlijk verloren. Onbedoeld echter hebben zij (én de premier) getekend voor het voorlopig dieptepunt in de recente Nederlandse televisiegeschiedenis.

Op driekwart van het programma hadden mijn vrouw en ik het in de gaten. Wat hadden wij ons laten beetnemen! Dit was natuurlijk het antwoord op 'de Grote Donorshow' van BNN. Op het moment dat, na aanhoudend tromgeroffel, de winnares bekend gemaakt zou worden, zou vast blijken dat er helemaal geen winnaar was. Dat dit te ver ging. Dat de omroep dit alleen maar had gedaan om te laten zien dat je zo niet met mensen met een handicap om moet gaan in Nederland.

En de vrouwen in hun rolstoel zouden zich onderdompelen in het daverende applaus van het publiek.